

0102-121 від 26.03.2025

Програма фахового іспиту з медіакомунікацій для вступу на навчання за освітньо-професійною програмою «Медіакомунікації» другого (магістерського) рівня вищої освіти у галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація» зі спеціальності С7 Журналістика для денної та заочної форм навчання. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. 15 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ВИПРОБУВАННЯ.....	6
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ.....	9
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	10
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	12
ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ.....	15

ПЕРЕДМОВА

Головна мета фахового іспиту з медіакомунікацій для вступу на навчання за освітньо-професійною програмою «Медіакомунікації» другого (магістерського) рівня освіти у галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація» зі спеціальності С7 «Журналістика» для денної та заочної форм навчання – виявити креативних освічених абітурієнтів, здібних до майбутньої діяльності в сучасному медіапросторі.

Дослідження медіакомунікацій є міждисциплінарною сферою знання. До магістратури за освітньо-професійною програмою «Медіакомунікації» можуть вступити абітурієнти за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста і магістра будь-якого напрямку підготовки чи спеціальності: соціологи, політологи, економісти, юристи, психологи, історики та ін.

Комплексне фахове випробування проводиться у дистанційному форматі. Під час випробування перевіряються загальна ерудиція, фундаментальні теоретичні знання в галузі гуманітарних наук і наявність творчих здібностей для створення та реалізації індивідуальних проєктів у галузі медіакомунікацій.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ

Комплексне фахове випробування проводиться у письмовій формі та спрямоване на оцінювання знань студентів у двох тематичних напрямках, відповідно до чого екзаменаційний білет містить два питання: перше – теоретичне випробування «Культура та суспільство», друге – «Творче завдання».

Теоретичне випробування «Культура та суспільство» не передбачає наявності у абітурієнта глибоких спеціалізованих знань з медіакомунікацій і спрямоване на визначення рівня загальної гуманітарної ерудиції – обізнаності абітурієнта щодо базових аспектів і принципів розуміння сучасної культури та суспільства. У теоретичному випробуванні обов’язковими є знання ключових концептів і теорій з гуманітарних наук, посилення на праці провідних мислителів, вміння мислити логічно і послідовно, робити обґрунтовані висновки.

Творче завдання спрямоване на те, щоб визначити рівень креативних здібностей абітурієнта у підготовці індивідуального медіапроекту на задану тематику. У виконанні творчого завдання абітурієнт має виявити свою фахову зацікавленість, вміння орієнтуватися у світі сучасних медіа, розуміння особливостей цифрового медіапростору, знання різних типів і видів засобів масової комунікації, оригінальність авторських ідей та здатність творчо мислити.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ВИПРОБУВАННЯ

Теоретичне випробування складається з одного питання тематичного блоку «Культура та суспільство». Обсяг письмової відповіді – не більше двох сторінок рукописного тексту.

Культура та суспільство

Тематичний план

Історія поняття «культура»: від слова до концепту. Проблема дефініції поняття «культура». Метафоричне значення слова «культура» за доби античності. Трансформації поняття «культура» в епоху середньовіччя: культура і культ. «Річ природна» і «річ штучна» в філософії Нового часу. Розрізнення наук про природу і наук про культуру. Систематизація дефініцій концепту «культура» в першій половині XX століття. Плюралізм підходів до визначення поняття «культура». Становлення досліджень культури у XIX – на початку XX століття. Культура як один з магістральних концептів XX– початку XXI століть.

Культура як система: стратегії концептуалізації. Культура як позаприродний світ людини. Опозиція «культура/природа». Культура як ритуалізація природних інстинктів. Культура як система. Матеріальна та духовна культура. Локальна та глобальна культура. Елітарна, масова і народна культура: рухливість меж і динаміка співвідношення. Соціальні чинники структурування культури. Етнічна і національна культури. Субкультура, контркультура. Культура і цивілізація. Типологія культур: синхронічний і діахронічний зрізи. Функції культури. Культура і цінність. Класичні ієрархії цінностей в культурі. Ціннісний релятивізм в сучасних інтерпретаціях культури. Культура і (як) текст. Визначення культури в контексті герменевтичних практик. Культура і мова. Культура як знакова система. Культура і образ. Візуальний поворот у культурі XX сторіччя. Поняття «візуальна культура»: складнощі дефініції. Культура і (як) репрезентація ідеологій. Демістифікація ідеологій в дослідженнях культури. Стратегії поєднання культури і влади. Культура в добу масового технологічного відтворення. Культура і комунікація. Роль медіа в культурних комунікаціях.

Культурогенез. Дослідження процесів мінливості в культурі. Проблема осмислення культурних трансформацій. Чинники культурних змін, умови та механізми їхньої реалізації. Моделі культурної динаміки. Внутрішня динаміка культури. Культура і час. Моделі розвитку культури. Лінійна модель розвитку як класична концепція осмислення культурних змін. Циклічні моделі розвитку культури. Культура і цивілізація. Некласичні моделі трансформацій культур: 1) калейдоскопічна, 2) маятникова, 3) хвильова. Нелінійні моделі осмислення культурних змін у контексті неklasичних концепцій культурної динаміки. Роль хаосу в сучасних концепціях культурних трансформацій.

Українська культура. Історія становлення українського етносу, української нації та української ідентичності як культурологічна проблема. Генеза української культури: основні етапи, їхні особливості. Специфіка української культури з позицій «західництва» та «слов'янофільства». Українська культура в концепціях закордонних дослідників: роль діаспори у дослідженні та збереженні української культурної автентичності. Проблема соборності української культури. Європейський вектор розвитку української культури. Сучасна українська культура в контексті процесів глобалізації. Україна в ХХІ столітті: вибір культурних альтернатив.

Поняття суспільства та його складові. Типології суспільства. Основні сфери діяльності суспільства (економічна, політична, соціальна, духовна). Суспільні відносини та норми. Поняття соціальної дійсності та соціальної реальності. Соціальний простір і соціальний час. Соціальні відносини. Класифікація соціальних інститутів. Структура та функції соціального інституту. Взаємодія соціальних інститутів. Специфіка соціальних змін у суспільстві. Соціальний прогрес і регрес. Соціальні протиріччя та їхній прояв у суспільній практиці. Поняття «матеріальне» та «економічне» життя суспільства. Суспільне виробництво та його структура. Продуктивні сили і виробничі відносини як компоненти суспільного виробництва. Техніка та її значення у розумінні динаміки сучасних суспільних процесів.

Історія вчень про суспільство. Розгляд суспільства у вченнях античності. Християнське уявлення про суспільство. Уявлення про суспільство у добу Нового часу. Формаційний аналіз суспільства. Стадіально-технологічний аналіз суспільства. Цивілізаційний принцип в розумінні суспільства. Структурно-функціональний підхід до аналізу суспільства. Структуралістський конструктивізм: соціальний простір і теорія поля. Феноменологічна модель соціальної реальності: суспільство як феномен «життєвого світу». Мова, аналіз і теорія суспільства.

Еволюція суспільства та суспільної комунікації. Становлення, розвиток та основні характеристики доіндустріального (аграрного) суспільства. Становлення, розвиток і специфіка індустріального суспільства. Теорії постіндустріального суспільства. Основні характеристики постіндустріального суспільства. Концепції інформаційного суспільства. Комунікація та інформація: основні поняття та категорії. Усна, письмова та екранна комунікація. Винахід друкарського верстата і становлення друкованої культури («Галактика Гутенберга»). Соціокультурні наслідки винаходів і розвитку телеграфу, телефона, радіо і телебачення. Сучасні інформаційно-комунікативні технології. Інтернет як соціокультурний феномен («Галактика Інтернет»). Інформаційні війни: сутність, учасники, цілі, технології. Інформаційна безпека українського суспільства (медіаекологія).

Журналістика як соціокультурний феномен. Журналістика як соціальний інститут: варіативність визначень та тлумачень. Журналістика як різновид неофіційної влади. Журналістика як різновид бізнесу. Журналістика як форма пропаганди. Журналістика як комунікативний феномен. Журналістика як система масової інформації. Доступ до інформації. Головні категорії теорії журналістики: масова інформація, комунікація, медіа, цільова аудиторія, публіцистика, ефективність і дієвість журналістики, свобода слова, цензура та ін. Професійні стандарти журналістики. Методика журналістської творчості. Риторика і стилістика. Журналістська етика та медіаправо. Медіавплив і медіаграмотність. Медіапланування, медіаекономіка і медіаменеджмент. Історія української журналістики. Історія зарубіжної журналістики. Радіожурналістика. Телевізійна журналістика. Фотожурналістика. Інтернет-журналістика та блогосфера. Сучасна українська журналістика: риси, тематика, персоналії. Цифровий медіапростір. Процеси діджиталізації та конвергентні медіа.

Аудіовізуальне мистецтво. Аналогові та цифрові технології в аудіовізуальному мистецтві. Поняття аудіовізуального твору. Кінематограф як мистецтво. Зародження та основні етапи розвитку кінематографа. Сучасне кіномистецтво: стрічки, персоналії. Зародження та основні етапи становлення телебачення. Сучасне телебачення: контент, жанрове різноманіття, персоналії. Операторське мистецтво: засоби виразності. Сценарій як основа екранного твору. Аудіовізуальне мистецтво в добу цифрових медіа.

РОЗДІЛ 2

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

Творче завдання передбачає розробку концепції авторського медіапроєкту на задану тематику *в одному з таких напрямів*:

- 1) радіопроект;
- 2) телепроект;
- 3) фотопроект;
- 4) кінопроект;
- 5) відеоартпроект;
- 6) проєкт медіаперформансу або медіаінсталяції;
- 7) інтернет-проект (сайт, інтернет-портал, ютуб-канал, блог тощо);
- 8) проєкт мережевого видання;
- 9) трансмедійний проєкт (із поширенням контенту на різних медіаплатформах);
- 10) проєкт із використанням VR та AR технологій.

Напрямок, у якому буде розкрито тему проєкту, абітурієнт обирає за власним бажанням.

Тематику медіапроєкту буде оголошено на початку вступного фахового випробування.

Творче завдання включає опис концепції авторського медіапроєкту у формі стислого тексту обсягом не більше двох-трьох сторінок.

Структура авторського медіапроєкту

- ✧ Повна назва медіапроєкту.
- ✧ Концепт-ідея з урахуванням типу медіаносіїв (медіаплатформ).
- ✧ Стисле обґрунтування медіапроєкту.
- ✧ Короткий опис аналогів і прототипів.
- ✧ Цільова аудиторія медіапроєкту.
- ✧ Коло фахівців, яких необхідно залучити до реалізації медіапроєкту.
- ✧ Опис інтерактивного сценарію (за необхідністю).
- ✧ Аудіовізуальні та технічні ефекти (за необхідністю).
- ✧ Періодичність та тривалість програм (за необхідністю).
- ✧ Терміни реалізації медіапроєкту.
- ✧ Очікуваний результат.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фахова комісія методами експертного оцінювання аналізує результати випробування та приймає колегіальне рішення щодо рекомендації до зарахування тих вступників, чийі результати є найкращими. Максимальна рейтингова оцінка, яку може отримати абітурієнт за результатами комплексного фахового випробування, – 200 балів.

Критерії оцінювання теоретичного випробування

Теоретичне випробування спрямоване на виявлення загальної ерудиції, навичок самостійного мислення й послідовного викладу власних думок. Відповідаючи на питання з теоретичної частини випробування, абітурієнт повинен показати вміння чітко, логічно й грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, точно і повно відтворювати факти, прізвища, назви праць теоретиків, конкретні концепції та аналізувати їх, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати судження відповідними прикладами, аргументувати свої висновки.

Кількість балів експертної оцінки за відповідь на перше питання екзаменаційного білета (теоретичне випробування) передбачає оцінювання за трьома критеріями та розподіляється таким чином:

№ з/п	Критерій оцінювання	Експертна оцінка
1	Загальна гуманітарна ерудиція: знання теоретичного матеріалу (з посиланнями на праці дослідників і їхні концепції), вміння доводити власну точку зору та ілюструвати судження відповідними прикладами	30 балів
2	Повнота і послідовність розкриття теми	30 балів
3	Рівень загальних інтелектуальних умінь: аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати; класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові та цільові зв'язки, відрізняти головне від другорядного; самостійність оцінних суджень, вміння узагальнювати, робити аргументовані висновки	20 балів
	Усього	80 балів

Критерії оцінювання творчого завдання

Під час творчого завдання абітурієнти повинні продемонструвати загальну ерудицію та фахову зацікавленість, орієнтацію у світі сучасних медіа, розуміння особливостей цифрового медіапростору, знання різних типів і видів засобів масової комунікації, оригінальність авторських ідей, здатність творчо мислити, вміння чітко формулювати свою концепцію, структурувати матеріал і коректно викладати думки; знання прийомів та інструментів втілення своєї ідеї, спроможність прогнозувати шляхи реалізації творчого задуму.

Кількість балів експертної оцінки за відповідь на друге питання екзаменаційного білета (виконання творчого завдання) передбачає оцінювання за чотирма критеріями та розподіляється таким чином:

№ з/п	Критерій оцінювання	Експертна оцінка
1	Оригінальність авторських ідей та здатність творчо мислити	60 балів
2	Загальна ерудиція, фахова зацікавленість, орієнтація у світі сучасних медіа, розуміння особливостей цифрового медіапростору, знання різних типів і видів засобів масової комунікації, прийомів та інструментів втілення своєї ідеї	30 балів
3	Вміння чітко формулювати свою концепцію, структурувати матеріал і коректно викладати думки	30 балів
	Усього	120 балів

Вступники, які набрали за шкалою 100-200 менше ніж 100 балів, отримують незадовільну оцінку та не допускаються до участі у конкурсному відборі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Підручники, навчальні посібники

1. Захарченко А. П. Інтернет-медіа: інтерактивний навч. посібник. Тернопіль : Крок, 2014. 198 с.
2. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
3. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики : навч. посібник / за наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.
4. Квіт С. Масові комунікації : підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.
5. Култаєва М. Д., Навроцький О. І., Шеремет І. І. Європейська теоретична соціологія XX–XXI століть : навч. посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. 328 с.
6. Культурологія : теорія та історія культури : навч. посібник / за ред. І. І. Тюрменко. Вид. 3-тє, перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 370 с.
7. Новітні медіа та комунікаційні технології : комплекс навчальних програм для спеціальностей «Журналістика», «Видавнича справа та редагування», «Реклама та зв'язки з громадськістю» / за заг. ред. В. Е. Шевченко. Київ : Паливода А. В., 2012. 412 с.
8. Почепцов Г. Г. Медіа: теорія масових комунікацій: навч. видан. Київ : Альтпрес, 2008. 403 с.
9. Різун В. В. Теорія масової комунікації : підручник для студ. Київ : Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.
10. Рус-Моль Ш. Журналістика : посібник / пер. з нім. В. Климченко ; наук. ред. В. Іванов. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. 343 с.
11. Сорока Ю. Г. Соціологія культури : навч.-метод. посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 136 с.
12. Шевченко В. Е. Мультимедійні історії : інтерактивний навч. посіб. Київ : Інститут журналістики, 2020. 74 с.
13. Шевченко В. Е. Мультимедійний контент : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. 239 с.

Словники, енциклопедії, довідники

1. Антофійчук В. І. Культурологія : термінологічний словник. 3-тє вид. Чернівці : Книги – ХХІ, 2009. 160 с.
2. Вайшенберг З., Кляйнштойбер Г. Й., Пьорксен Б. Журналістика та медіа : довідник / пер. з нім. П. Демешко та К. Макєєв; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 529 с.

3. Гіптерс З. В. Культурологія. Словник-довідник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : УБС НБУ, 2008. 407 с.
4. Історія соціологічної думки : навчальний енциклопедичний словник-довідник / Н. В. Коваліско, В. М. Онищук, Н. М. Цимбалюк та ін. ; за наук. ред. В. М. Пічі. Львів : Новий Світ – 2000, 2020. 687 с.
5. Мас-медіа у термінах і визначеннях : корот. слов.-довід. : навч. посіб. / уклад. Ю. В. Боднар. Київ : МАУП, 2005. 224 с.
6. Публіцистика. Масова комунікація : медіа-енциклопедія / пер. з нім. ; за заг. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія Української преси ; Центр Вільної преси, 2007. 780 с.
7. Danesi M. Dictionary of Media and Communications / foreword by Arthur Asa Berger. New York : M. E. Sharpe, Inc., 2009. 313 p.
8. Encyclopedia of New Media: An Essential Reference to Communication and Technology / ed. by Steve Jones. Thousand Oaks : Sage Publications, 2003. 532 p.
9. Williams R. New Keywords : A Revised Vocabulary of Culture and Society / ed. by Tony Bennett, Lawrence Grossberg, Meaghan Morris. New York : Wiley-Blackwell, 2005. 456 p.

Основна література

1. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / пер. з фр. В. Ховхун. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
2. Джеймисон Ф. Постмодернізм, або Логіка культури пізнього капіталізму / пер. з англ. П. Денисюк. Київ : Курс, 2008. 504 с.
3. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / пер. з англ. Київ : Ваклер, 2007. 304 с.
4. Кулик В. Дискурс українських медій : ідентичності, ідеології, владні стосунки. Київ : Критика, 2010. 655 с.
5. Кросмедіа: контент, технології, перспективи : колективна моногр. / за заг. ред. В. Е. Шевченко. Київ : Кафедра мультимедійних технологій і медіадизайну Ін-ту журналістики КНУ імені Т. Шевченка, 2017. 234 с.
6. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. О. Возьна, Г. Сташків. Львів : Літопис, 2010. 583 с.
7. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга : становлення людини друкованої книги / пер. з англ. А. А. Галушки, В. І. Постнікова. Київ : Ніка-Центр, 2015. 388 с. (Серія «Зміна парадигми»).
8. Махній М. М. Мережеве суспільство : кіберпсихологічний путівник. Київ : Academia.edu, 2018. 176 с.
9. Медіа. Демократія. Культура : монографія / за ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ : Ін-т соціол. НАН України, 2008. 356 с.
10. Мінливості культури : соціологічні проєкції : наук. моногр. / за ред. Н. Костенко. Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. 440 с.
11. Потятиник Б. Медіа : ключі до розуміння. Львів : ПАІС, 2004. 312 с.
12. Почепцов Г. Від покерів до гібридних війн : нові комунікативні технології ХХІ століття. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 260 с.
13. Тоффлер Е. Третя хвиля / пер. з англ. : А. Євса, за ред. В. Шовкуна. Київ : Видавничий дім «Всесвіт», 2000. 480 с.

14. Українська культура в європейському контексті : наук. вид. / Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько. Київ : Знання, 2007. 679 с.

Додаткова література

1. Battani M. Sociology on Culture / Marshall Battani. Oxford : Taylor & Francis, 2007. 304 p.
2. Cultural Studies : An Anthology / ed. by M. Ryan. Hoboken : Wiley-Blackwell, 2008. 1384 p.
3. Hassan R. The Information Society : Cyber Dreams and Digital Nightmares. Cambridge : Polity Press, 2008. 248 p. (Digital Media and Society).
4. Jensen K. B. Media Convergence : The Three Degrees of Network, Mass and Interpersonal Communication. London ; New York : Routledge, 2010. 208 p.
5. Media and Cultural Studies : Keywords / ed. by M. D. Durham, D. Kellner. Hoboken : Wiley-Blackwell, 2005. 776 p.
6. Papacharissi Z. A Networked Self : Identity, Community, and Culture on Social Network. London ; New York : Routledge, 2010. 344 p.
7. Wilhelm A. G. Digital Nation : Toward an Inclusive Information Society. Cambridge, MA ; London : The MIT Press, 2006. 184 p.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1. Асоціація з культурології (США).
URL : <http://www.culturalstudiesassociation.org>
2. Бібліотека Інституту соціології НАН України.
URL : <https://i-soc.com.ua/ua/edition/books/>
3. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації».
URL : <https://periodicals.karazin.ua/sc/>
4. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи».
URL : <https://periodicals.karazin.ua/ssms/>
5. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки». URL : <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/>
6. Журнал «Інформаційне суспільство». URL : <https://goo.su/TYz7EZB>
7. Журнал з теорії культури і суспільства. URL : <http://tcs.sagepub.com/>
8. Журнал «Українське журналістичознавство».
URL : <https://goo.su/9yerVcz>
9. Журнал «Українські культурологічні студії».
URL : <https://goo.su/ROXSsH>
10. Електронні ресурси з досліджень медіа і культури.
URL : <http://shmacek.faculty.noctrl.edu/mediastudies.htm>
11. Електронна бібліотека підручників. URL : <https://eduknigi.com/>
12. Науковий журнал «Інформаційне суспільство».
URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/is/index.html
13. Онлайн-журнал «Медіа, культура і суспільство».
URL : <http://mcs.sagepub.com/>
14. Онлайн-журнал «Наука, технологія і суспільство».
URL : <http://sts.sagepub.com/>

15. Український соціологічний журнал. URL : <https://goo.su/KoOUv>
16. Центр культурних досліджень (Великобританія).
URL : <http://www.gold.ac.uk/cultural-studies/>

Голова фахової

атестаційної комісії

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Затверджено на засіданні Приймальної комісії Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна
Протокол № 2 від 20 березня 2025 року

Відповідальний секретар

Приймальної комісії

Ганна ЗУБЕНКО